

Prof. dr hab. Jerzy Mądrawski
Sztuki muzyczne, dyscyplina instrumentalistyka
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Jakuba Stefaniaka

w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

Dotyczy: Uchwały nr 3/2026 Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej
im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 19 stycznia 2026 roku

Ocena dzieła artystycznego:

Przedłożone do oceny dzieło artystyczne w formie nagrania płytowego, zatytułowane *AccBach* obejmuje sześć kompozycji instrumentalnych J. S. Bacha. Program prezentuje zróżnicowaną pod względem wykonawczym literaturę klawesynową, organową oraz kameralną. Prezentacja repertuaru umożliwia Doktorantowi wnikliwe spojrzenie na potencjał techniczny i brzmieniowy instrumentu zdolnego do oddania szerokiego wachlarza efektów, w tym różnicowania artykulacji, czy też realizacji złożonej struktury polifonicznej. Repertuar zawarty na płycie pozwala również prześledzić różne oblicza twórczości lipskiego Kantora: od stylizacji tanecznej, poprzez monumentalizm form organowych, aż po wyrafinowany dialog kameralny.

Płytę otwiera *Suita francuska Es-dur BWV 815* która reprezentuje dojrzały idiom barokowy, przejrzystości faktury i subtelnej ornamentyki. Akordeonowa interpretacja Suty wymaga od wykonawcy szczególnej dbałości o lekkość narracji muzycznej, uwypuklenia tanecznego pulsu przy jednoczesnej klarowności prowadzenia głosów. Większa swoboda oddechu frazy, subtelniejsze różnicowanie artykulacji mogłyby jeszcze pełniej uwydatnić elegancję i lekkość charakterystyczną dla tego repertuaru

Monumentalne oblicze kompozytora ilustruje *Preludium i Fuga a-moll BWV 543*, w której zaznacza się wyraźny rozmach architektoniczny, dramatyzm oraz kontrast pomiędzy swobodą preludium a konstrukcyjną ścisłością fugi. Wersja akordeonowa eksponuje możliwości dynamiczne instrumentu oraz umiejętność budowania długich łuków

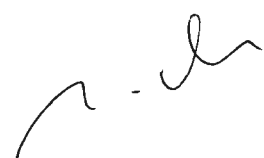
napięciowych. W początkowym fragmencie Preludium moją uwagę zwraca sposób kształtowania przebiegu szesnastkowego. Zastosowane rubato nadaje interpretacji indywidualny charakter, jednak momentami może powodować wrażenie pewnej schematyczności modelu frazowania i ograniczać naturalną płynność narracji. Nieco większa dyscyplina agogiczna mogłaby sprzyjać pełniejszemu uwydatnieniu monumentalizmu strukturalnego tej muzyki.

Odmienny charakter prezentuje *Preludium i Fuga b-moll BWV 867* ze zbioru *Das Wohltemperierte Klavier*, gdzie kameralność formy sprzyja przejrzystości planów dźwiękowych i logicznej organizacji materiału tematycznego. Interpretacja ta stanowi istotny sprawdzian dojrzałości stylistycznej wykonawcy. Cechuje się stabilnością rytmiczną i klarownością prowadzenia głosów, choć miejscami ogranicza swobodę mikroagogiczną i subtelność niuansowania fraz poszczególnych głosów. Nagranie w sposób czytelny eksponuje budowę formalną utworu.

Z kolei *Koncert c-moll BWV 981* ukazuje fascynację Bacha muzyką włoską i stwarza wykonawcy przestrzeń do zaprezentowania wymagań technicznych oraz umiejętności różnicowania przeciwstawień fakturalnych w adaptacji na akordeon.

Liryczno-kontemplacyjny wymiar przynosi chorałowe opracowanie *Wachet auf, ruft uns die Stimme BWV 645*, wymagające prowadzenia śpiewnej frazy przy jednoczesnym zachowaniu właściwej hierarchii planów brzmieniowych. W odniesieniu do realizacji chorału można rozważyć ich subtelniejsze zróżnicowanie. Wydaje się, że zastosowanie lżejszej artykulacji w partii basowej mogłoby wyraźniej podporządkować ją prowadzonej linii melodycznej, eksponując jej kantylenowy charakter. Ewentualna modyfikacja rejestracji — poprzez wybór mniej nasyczonego brzmienia lewej ręki, bądź ograniczenie dublowania oktaw w manuale melodycznym — mogłaby przyczynić się do większej przejrzystości faktury oraz klarowniejszego wyodrębnienia planów. Nie można jednak wykluczyć, że wrażenie brzmieniowej równorzędności obu partii pozostaje w pewnym stopniu rezultatem koncentracji dźwięku w nagraniu. W takim ujęciu sugestia ta ma charakter propozycji interpretacyjnej, otwartej na dalszą weryfikację w warunkach wykonania koncertowego.

Z satysfakcją wystuchałem ostatniej kompozycji na płycie — *Sonaty nr 4 c-moll BWV 1017*. Lekkość i precyzja wykonania wszystkich części przenosi słuchacza w świat estetyki barokowej — pełen śpiewności, naturalnych wybrzmień oraz frazowania, które podkreślają dostojność tej muzyki, wyrażając zarazem spokój i głębokie zrozumienie jej piękna. Na szczególne uznanie zasługuje umiejętność zachowania przez Doktoranta równowagi między dyscypliną rytmiczną a elastycznością frazowania, co pozwala uniknąć zarówno nadmiernej surowości, jak i przesadnej ekspresji. Interpretacja cechuje się klarowną artykulacją, czytelną strukturą polifoniczną oraz świadomym prowadzeniem napięć harmoniczných. W efekcie poszczególne części sonaty tworzą spójną dramaturgicznie całość, w której logika formy idzie w parze z wrażliwością brzmieniową.

Wykonanie to świadczy o dojrzałości artystycznej oraz umiejętności syntetycznego połączenia wiedzy stylistycznej z osobistą kulturą muzyczną, pozostawiając wrażenie interpretacji przemyślanej, wyważonej i w pełni przekonującej.

W kontekście całościowej wizji projektu, można odnieść wrażenie, że przyjęta koncepcja interpretacyjna momentami opiera się na znacznym nasyceniu i koncentracji dźwięku, co prowadzi do częściowego ujednolicenia obrazu brzmieniowego poszczególnych kompozycji. W transkrypcjach klawesynowych zasadne byłoby większe zogniskowanie uwagi na selektywności wybrzmień i bardziej zróżnicowanym prowadzeniu planów dźwiękowych. Być może na ten końcowy efekt odbioru wpłynęła warstwa realizacyjna nagrania w której nieco odmienne ukształtowanie planów akustycznych oraz subtelniejsze zróżnicowanie kontrastów dynamicznych mogłoby jeszcze pełniej uwydatnić przejrzystość faktury i klarowność zamysłu interpretacyjnego. Uwagi te mają charakter czysto techniczny i nie umniejszają wartości artystycznej przedstawionego projektu.

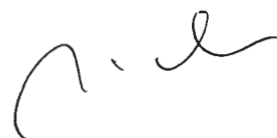
Realizacja nagrania obejmującego wyłącznie kompozycje jednego twórcy świadczy o dojrzałości wyboru oraz pogłębionej analizie studiowanego materiału. Takie podejście wymaga szczególnej odpowiedzialności interpretacyjnej i wysokiego poziomu organizacji warsztatu instrumentalnego.

Ocena opisu dzieła artystycznego:

Sztuka interpretacji muzyki dawnej na akordeonie na przykładzie wybranej twórczości Johanna Sebastiana Bacha

Rozdział pierwszy poświęcono systematyce pojęć z zakresu muzyki dawnej. Autor porządkuje aparat terminologiczny osadzając go w szerokim kontekście humanistycznym i estetycznym. Tekst stanowi spójne i merytorycznie ugruntowane opracowanie zagadnienia interpretacji muzyki dawnej. Całość rozważań oparta jest na bogatej literaturze przedmiotu, co zapewnia rzetelną podbudowę teoretyczną i metodologiczną dla dalszych analiz.

Rozdział drugi zawiera analizę literatury przedmiotu oraz wywiady z uznanymi wirtuozami o międzynarodowej renomie, reprezentującymi środowisko współczesnych wykonawców - w tym specjalistów w zakresie muzyki dawnej - w Polsce i Europie. Przeprowadzona kwerenda poszerza perspektywę interpretacyjną omawianego repertuaru i ukazuje różnorodność i zbieżność wielu stanowisk funkcjonujących w środowisku akordeonowym. Autor trafnie wskazuje na konieczność łączenia refleksji teoretycznej ze świadomą praktyką wykonawczą oraz na potrzebę zachowania równowagi pomiędzy stylistyką muzyki dawnej a możliwościami techniczno-brzmieniowymi współczesnego akordeonu. Istotną konkluzją rozdziału jest podkreślenie, że interpretacja wymaga „balansu między dyscypliną intelektualną a kreatywną intuicją”.

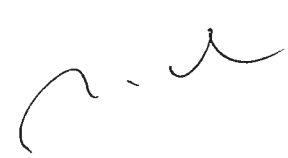
Rozdział ten stanowi solidne zaplecze teoretyczne dla przedstawionego dzieła artystycznego i w pełni potwierdza merytoryczne przygotowanie Doktoranta.

Kolejny, rozbudowany rozdział pracy poświęcony jest zagadnieniu praktyki wykonawczej muzyki dawnej, analizowanej na podstawie źródeł historycznych. Autor przedstawia w nim wnikliwy opis dostępnych materiałów — zarówno o charakterze biograficznym, jak i teoretycznym — poddając analizie postulaty kształtujące praktykę wykonawczą minionych epok. Szczególną wartość stanowi omówienie zagadnień takich jak figury retoryczne, zasady ornamentacji oraz problematyka tempa, artykulacji i dynamiki, co zostało zilustrowane przykładami nutowymi. Tego rodzaju ujęcie nie ogranicza się jedynie do surowej prezentacji źródeł, lecz przekłada historyczną wiedzę na konkretne rozwiązania interpretacyjne. Rozdział ten ma istotne znaczenie nie tylko w kontekście prezentowanego nagrania, lecz stanowi także wartościowy materiał dydaktyczny. Może on służyć muzykom i studentom jako narzędzie doskonalenia warsztatu oraz pogłębiania świadomości stylistycznej w nurcie muzyki dawnej.

Przeprowadzona w rozdziale czwartym „Analiza zagadnień techniczno-interpretacyjnych wybranych kompozycji Johana Sebastiana Bacha w transkrypcji na akordeon” w sposób przekonujący dokumentuje przyjętą przez Doktoranta strategię interpretacyjną. Przedstawione liczne detale oraz konkretne wskazówki wykonawcze są kluczowe dla pełnego zrozumienia specyfiki brzmieniowej i technicznej realizowanych transkrypcji. Analizy te nie tylko uzasadniają podjęte decyzje artystyczne, lecz także porządkują proces adaptacji materiału źródłowego do idiomu współczesnego akordeonu, ukazując świadome i konsekwentne podejście do problematyki wykonawczej.

Interesującym elementem rozdziału jest omówienie kryteriów, jakimi kierował się Doktorant, konstruując koncepcję swojej pracy. Uwzględnił on najważniejsze wyznaczniki stylistyczne twórczości Bacha, przywołując m.in. praktykę transkrypcyjną kompozytora opartą na dziełach kompozytorów włoskich, takich jak Benedetto Marcello. Autor opisuje również własne opracowanie preludium chorałowego na akordeon i trąbkę oraz realizację w obsadzie z instrumentem historycznym. Ten przemyślany zabieg świadczy o dojrzałości koncepcyjnej badacza oraz o jego zdolności do łączenia refleksji historycznej z twórczym wykorzystaniem współczesnego potencjału wykonawczego akordeonu.

Wnioski płynące z analizy materiałów źródłowych bezsprzecznie służą pogłębieniu rozumienia języka muzycznego okresu baroku co w konsekwencji sprzyja powstaniu świadomej i stylistycznie uzasadnionej interpretacji transkrybowanej muzyki. W mojej ocenie zgromadzony i uporządkowany materiał posiada potencjał wykraczający poza ramy niniejszej pracy. Warto rozważyć jego przyszłą publikację, co umożliwiłoby szersze upowszechnienie wyników badań Doktoranta oraz ich wykorzystanie w środowisku akademickim i artystycznym.

Konkluzja:

Przedłożone do oceny dzieło artystyczne mgr. Jakuba Stefaniaka stanowi – w mojej ocenie – oryginalne dokonanie, spełniające kryteria twórczości autorskiej oraz wnoszące realny wkład w rozwój polskiej sztuki muzycznej. Nagranie wraz z opisem dzieła **oceniam pozytywnie**, zarówno pod względem artystycznym, jak i merytorycznym. Formułując końcową ocenę wizji wykonawczej, należy wyraźnie podkreślić, iż jest to koncepcja dogłębnie przemyślana i posiadająca znamiona indywidualności. Została ona ukształtowana w oparciu o wnikliwą analizę materiałów źródłowych oraz cenne refleksje wynikające z przeprowadzonych przez Doktoranta wywiadów z wybitnymi polskimi i europejskimi akordeonistami.

Całość dopełniają osobiste doświadczenia artystyczne wykonawcy, nadające interpretacjom pełną wiarygodność stylistyczną. Z uznaniem przyjmuję fakt, że Doktorant podjął problematykę transkrypcji repertuaru silnie związanego z idiomem instrumentów historycznych. Jest to zagadnienie wymagające i z natury narażone na polemikę ze strony wykonawców reprezentujących odmienne tradycje interpretacyjne. Sam wysiłek zmierzania się z tym wyzwaniem uważam za dowód artystycznej dojrzałości oraz wartość nadrzędną niniejszej pracy.

Stwierdzam, że w świetle art. 187 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Pan mgr Jakub Stefaniak spełnia wymagania formalne przewidziane dla rozprawy doktorskiej w dziedzinie sztuki.

W związku z powyższym przedłożoną pracę doktorską **przyjmuję bez zastrzeżeń** i rekomenduję jej dalsze procedowanie.

